

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “ติสฺรณ — สรณะ ๓, ที่พึง ๓ ประการ”

ติสฺรณ อ่านตามภาษาบาลีว่า **ติ - สะ - ระ - นะ** มาจากคำว่า **ติ (๓)** กับคำว่า **สรณ (ที่พึง, ที่อาศัย, สรณะ)** รวมกันเป็น **ติสฺรณ** แปลว่า **ที่พึง ๓ ประการ, สรณะ ๓** เป็นคำที่มีความหมายลึกซึ้งเป็นอย่างยิ่ง เพราะแสดงถึงที่พึ่งที่อาศัยที่เมื่อได้พึ่งแล้วทำให้สามารถพ้นจากทุกข์พ้นจากกิเลสได้ตามลำดับขั้น ซึ่งมุ่งหมายถึง พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรม และพระอริยสงฆ์ ซึ่งเป็นที่พึ่งที่ประเสริฐสูงสุด

ข้อความในปรมัตถโชติกา อรรถกถา ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ พรรณนาพระสรณตรัย ได้แสดงความจริงของสรณะทั้ง ๓ ด้วยข้ออุปมามากมาย อย่างเช่นข้อความต่อไปนี้

“พระพุทธเจ้า เปรียบเหมือนแพทย์ผู้ฉลาด เพราะทรงสามารถกำจัดพยาธิคือกิเลสพร้อมทั้งอนุสัย (กิเลสอย่างละเอียดที่นอนเนื่องอยู่ในจิต) ออกได้, **พระธรรม** เปรียบเหมือนเภสัช(ยา) ที่ทรงปรุงถูกต้องแล้ว, **พระสงฆ์** ผู้มีพยาธิ คือ กิเลสและอนุสัยอันระงับแล้ว เปรียบเหมือนหมู่ชนที่พยาธิระงับแล้ว เพราะได้ใช้เภสัช

พระพุทธเจ้าเปรียบเหมือนผู้ชี้ทาง **พระธรรม**เปรียบเหมือนทางดีหรือพื้นที่ที่ปลอดภัย **พระสงฆ์**เปรียบเหมือนผู้เดินทางถึงที่ที่ปลอดภัย

พระพุทธเจ้าเปรียบเหมือนนายเรือที่ดี **พระธรรม**เปรียบเหมือนเรือ **พระสงฆ์**เปรียบเหมือนชนผู้เดินทางถึงฝั่ง”

ในสังสารวัฏฏ์ที่ผ่านมา แต่ละคนแต่ละท่านเกิดมาแล้วนับชาติไม่ถ้วน และสะสมอกุศลมามากอย่างเนิ่นนาน เพราะความเป็นปุถุชนจึงมากไปด้วยอกุศล แม้ในวันนี้วันเดียวอกุศลก็เกิดมากมายเหลือเกิน เมื่อมีความเข้าใจว่า อกุศล มีมาก จึงมีการเห็นโทษของอกุศล มีการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม เพื่อที่จะขัดเกลาละคลายอกุศล เมื่อได้ศึกษาพระธรรม ก็จะค่อยๆ เห็นว่าอกุศลจิตเกิดขึ้นเป็นไปมากในชีวิตประจำวัน ถ้าจิตไม่ได้เป็นไปในการให้ทาน การให้สิ่งที่ประโยชน์แก่ผู้อื่น ไม่ได้เป็นไปในการรักษาศีล เว้นจากทุจริต ประการต่างๆ และไม่ได้เป็นไปในการอบรมเจริญปัญญา จากการฟังธรรมบ้าง สนทนาธรรมบ้าง ก็จะเป็นอกุศลโดยตลอด

จะเห็นได้จริงๆ ว่า สัตว์โลกมีความประพฤติเป็นไปตามการสะสม แต่ละคนก็เป็นแต่ละหนึ่ง และเนื่องจากส่วนมากแล้วขาดความเข้าใจถูกเห็นถูก ไม่มีความเข้าใจความจริง ไม่มีที่พึ่งที่ประเสริฐ เมื่อได้รับสิ่งที่ไม่น่าปรารถนาไม่น่าใครไม่น่าพอใจหรือประสบกับภัยพิบัติต่างๆ ตลอดจนถึงเกิดโรคร้ายไข้เจ็บประการต่างๆ ก็หวั่นไหวเป็นอย่างมาก จนถึงกับต้องไปแสวงหาที่พึ่งต่างๆ นานา ตามความเชื่อถือของแต่ละบุคคล เช่น ไปสะเดาะเคราะห์ ไปพรมน้ำมันต์ เป็นต้น ซึ่งไม่ได้เป็นไปเพื่อความเจริญขึ้นของกุศลธรรมและความเข้าใจถูกเห็นถูกเลยแม้แต่น้อย แต่กลับเป็นการพอกพูนอกุศล มีความไม่รู้ ความหลงมกมาย ความติดข้อง และความเห็นผิด เป็นต้น ให้มากขึ้น เพราะสิ่งเหล่านั้น ไม่ใช่ที่พึ่งเลย

ที่พึ่งที่ประเสริฐสูงสุด คือ สรรณะทั้ง ๓ ได้แก่ **พระสัมมาสัมพุทธเจ้า** ผู้ทรงตรัสรู้ความจริงแล้วทรงแสดงพระธรรมให้สัตว์โลกได้รู้ตาม **พระธรรม** คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่จะนำไปสู่การดับกิเลสตามลำดับขั้น และ **พระอริยสงฆ์** ซึ่งเป็นพระสาวกผู้ได้ฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญา ดับกิเลสเป็นพระอริยบุคคลขั้นต่างๆ สำหรับบุคคลผู้ที่มีปัญญา มีความเข้าใจถูกเห็นถูก จะไม่ไปพึ่งสิ่งที่ไม่ใช่ที่พึ่ง แต่ได้มีที่พึ่งที่ประเสริฐสูงสุด คือ สรรณะทั้ง ๓ เป็นที่พึ่งโดยตลอด เนื่องจากมีการได้ฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปตามลำดับ **เมื่อมีความเข้าใจอย่างถูกต้อง ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ประสบกับอะไร ก็เข้าใจความจริง เข้าใจในเหตุและผล ไม่หวั่นไหวหรือหวั่นไหวน้อยลงตามกำลังของปัญญา** เมื่อได้รับสิ่งที่ไม่น่าปรารถนาไม่น่าใครไม่น่าพอใจหรือประสบกับภัยพิบัติต่างๆ เกิดโรคร้ายไข้เจ็บประการต่างๆ ก็เข้าใจถูกว่าเป็นเพราะอกุศลกรรมที่ตนเองได้กระทำแล้วถึงคราวให้ผล ผลเช่นนั้นจึงเกิดขึ้น โดยที่ไม่มีใครทำให้เลย เป็นธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัยไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น เมื่อเข้าใจความเป็นเหตุและเป็นผลถูกต้องแล้วก็ย่อมจะเป็นเครื่องเตือนให้เป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิตที่จะได้สะสมความดีทุกประการ ทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น พร้อมทั้งฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญาสะสมเป็นที่พึ่งต่อไป

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบุคคลผู้ที่ประเสริฐที่สุดในโลก ไม่มีผู้ใดเปรียบได้เลย พระองค์ทรงตรัสรู้สิ่งที่มีจริงตรงตามความเป็นจริง โดยชอบ ด้วยพระองค์เอง กว่าที่พระองค์จะได้ตรัสรู้นั้น ทรงบำเพ็ญพระบารมี (คุณความดีที่จะทำให้ถึงฝั่งของการดับกิเลส) มาตลอดระยะเวลาสี่อสงไขยแสนกัป ซึ่งเป็นเวลานานมาก เมื่อได้ทรงตรัสรู้แล้ว ก็ทรงมีพระมหากรุณาที่จะเกื้อกูลสัตว์โลกด้วยการทรงแสดงพระธรรมให้ได้เข้าใจความจริง พระมหากรุณาคุณของพระองค์ที่มีต่อสัตว์โลก คือทรงแสดงพระธรรมให้สัตว์โลกได้เข้าใจตามความเป็นจริง จากที่สัตว์โลกเคยเป็นผู้มากไปด้วยกิเลสประการต่างๆ ก็สามารถที่จะขัดเกลาละคลายและดับกิเลสได้ตามลำดับขั้น ด้วยปัญญาอันเกิดจากการได้ฟังพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดง การที่พระองค์ทรงแสดง

ความจริงของสิ่งที่มีซึ่งเป็นธรรม ให้คนอื่นได้รู้ได้เข้าใจด้วย เป็นพระคุณอันสูงสุดยิ่งของพระองค์ที่มีต่อสัตว์โลก จึงมีผู้ที่อบรมเจริญปัญญาสามารถที่จะรู้แจ้งความจริงตามพระองค์ได้

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง สืบทอดมาจนถึงยุคนี้สมัยนี้ พร้อมทั้งจะให้ประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้ที่ได้ฟังได้ศึกษาด้วยความเคารพ ละเอียด รอบคอบ ซึ่งจะเป็นไปเพื่อปัญญาความเข้าใจ ถูกเห็นถูกโดยตลอด และปัญญานี้เองที่จะปรุงแต่งให้เป็นไปในคุณความดีทั้งหมด มีความประพฤติดีทั้งงามทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ เป็นการรักษากิจให้พ้นจากอกุศล หนักแน่นมั่นคงในคุณความดี นี้เป็นประโยชน์ที่ได้เกิดมาเป็นบุคคลนี้ แล้วได้สะสมสิ่งที่มีค่าที่สุดในชีวิตก่อนที่จะละจากโลกนี้ไป ถึงแม้ว่าในชีวิตประจำวันอาจจะมีบิดา มารดา ญาติพี่น้อง มิตรสหายคอยช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ บ้าง แต่ในที่สุดแล้วก็ต้องทอดทิ้งกันและกันอยู่ดี ด้วยความตายที่เกิดขึ้น บุคคลเหล่านั้นไม่สามารถติดตามไปช่วยเหลืออะไรในชาติหน้าได้ แต่ความดีที่ได้สะสมไว้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ปัญญาที่เกิดจากการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมในแต่ละครั้ง ไม่สูญหายไปไหน สะสมสืบต่ออยู่ในจิตทุกขณะและจะเป็นที่พึ่งที่แท้จริงสำหรับชีวิต เป็นประโยชน์เกื้อกูลโดยตลอด ที่สำคัญ คือ เริ่มฟังเริ่มศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ตั้งแต่ในขณะนี้ ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปทีละเล็กละน้อย ทุกคำของพระองค์เป็นคำที่ควรศึกษาด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗